

'Consciousness' to transform
Social issue and devotion at the Sacred Heart
in Fr. León Dehon's teaching

Summary

The dehonian imaginary makes clear two of the most outstanding features of Dehon: his devotion to the Sacred Heart of Jesus and his social commitment. Both are present in studies about the founder and in the current *Rule of life*, as well as in the recent 'magisterium' of the General Superiors. What is the mutual influence of both traits? This work does not aim to provide an answer to this question. Just to suggest the use of an instrument which operates like a 'figure'. The described figures bring us Dehon's 'consciousness' regarding relationships with God and their influence on social relations, in the building of a new society. Thus, starting from the initial *figure* ('the social reign of the Sacred Heart') underlining the emergence of the concept 'people', he redesigns his understanding in a new *figure* called 'Christian democracy'. Finally, the presentation looks at an institution that should be in a position to contribute, through an emotional, cordial, deep, tangible spirituality, to the transformation of social reality. That institution is the Congregation of the Priests of the Sacred Heart, which may offer a new way of inhabiting our space and time (-perhaps a new figure of communion, of *sint unum?*). These lines, therefore, locate the reader on the threshold of questions that need to be more carefully studied.

Ks. Juan José Arnáiz Ecker, sercanin (Prowincja Hiszpańska), ur. w 1974 roku (Asturia, Hiszpania), wyświęcony na kapłana w 2001 roku. Po ukończeniu studiów z teologii życia konsekrowanego na Claretinum w Rzymie pracował jako nauczyciel i wychowawca w Niższym Seminarium św. Hieronima w Alba de Tormes (Hiszpania). Był zaangażowany w formację jako magister kleryków, socjusz mistrza nowicjatu i nauczyciel historii życia konsekrowanego w Stałym Seminarium Perfectae Caritatis w Salamance. Przez pięć lat pracy duszpasterskiej był proboszczem w dwóch wiejskich parafiach, a przez sześć lat radnym prowincjalnym. Od września 2014 roku jest wicedyrektorem Centrum Studiów Sercańskich w Rzymie.

e-mail: vicedirettore.csd@dehon.it

ks. Gabriel Pisarek SCJ
Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów, Stadniki

WKŁAD O. L. DEHONA W ROZWÓJ KULTU NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSA

Wprowadzenie

Celem każdego kultu jest oddanie chwały Bogu Trójjedynemu, a także jedność człowieka z Bogiem. Fundamentalnym motywem tej czci, którą człowiek oddaje Bogu, jest miłość. To prowadzi do uświęcenia człowieka oraz głoszenia i pokazania chwały Boga w świecie¹.

Kult Najświętszego Serca Jezusa, którym na wskroś przeniknięty był założyciel Zgromadzenia Księży Sercanów, o. Leon Jan Dehon, z definicji, którą znajdujemy w encyklice *Haurietis aquas*, jest: „kultem miłości, którą Bóg nas ukochał przez Jezusa, a dla nas samych stanowi on okazję do praktykowania miłości względem Boga i bliźnich”². To stwierdzenie Piusa XII z encykliki, omawiającej m.in. biblijne, patrystyczne i liturgiczne podstawy kultu Najświętszego Serca Jezusa, uzmysławia nam, że o. Dehon, poznając i rozwijając w swoim życiu wewnętrznym oraz pro-

¹ Por. F. M. AMENÓS, *Culto*, w: L. BORRIELLO, E. CARUANA, M. R. DEL GENIO, N. SUFFI (red.), *Dizionario di mistica*, Città del Vaticano 1998, s. 377; Por. B. MIGUT, *Kult w Kościele katolickim*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kol. 183-186, por. L. POLESZAK, *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, Kraków 2010, s. 109-110.

² Pius XII, *Haurietis aquas*, nr 105.

pagując kult Najświętszego Serca Jezusa, doświadczał tej właśnie miłości, którą Bóg ukochał każdego człowieka przez Jezusa Chrystusa. Zatem parafrazując określenie papieża, powiedzmy, że o. Dehon poznał tę miłość, którą Bóg ukochał człowieka w Jezusie Chrystusie. Dlatego zarówno on, jak i my wszyscy, jego duchowi synowie, możemy za ulubionym przez o. Dehona apostołem powtórzyć: „Myśmy poznali i uwierzyli miłości, jaką Bóg ma ku nam” (1 J 4,16).

Chciałbym podkreślić, że nie tylko pierwsza część zdania Piusa XII, mówiąca, czym jest kult Najświętszego Serca Jezusa, ale i dalsza część, podkreślająca, że kult ten stanowi okazję, by praktykować miłość względem Boga i ludzi, była właściwa dla postawy Założyciela Księży Sercanów. Życiowe nastawienie o. Dehona było właśnie takie: praktykować miłość względem Boga i ludzi. Nie tylko doświadczał on miłości Boga do siebie samego, ale także odpowiadał Mu swoją miłością, przywiązaniem, również wynagrodzeniem, a ludziom głosił i okazywał tę właśnie miłość. Przeżywając w ten sposób swoje nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusa, ma swój niewątpliwy wkład w rozwój tego kultu.

Tutaj użyłem dwóch terminów, a mianowicie „kult” i „nabożeństwo”³. Dokonałem tego rozróżnienia, gdyż są one terminami pokrewnymi, a nawet często stosowanymi zamiennie, choć – chcę podkreślić – nie tożsamymi.

Dla uściślenia dodam, że „kult” to odniesienie się do Boga i dokonuje się on w Jezusie Chrystusie, „nabożeństwo” zaś to uwielbienie Boga oraz oddanie Mu czci, a także praktyki pobożne⁴.

³ „Kult” to „część o charakterze religijnym; (...) w Kościele katolickim odnosi się do Boga Trójjedynego i wyraża się, zgodnie z nauką Biblii, w indywidualnym i społecznym wypełnianiu Jego woli (...); centrum i pełnię kultu stanowi Jezus Chrystus...” (H. ZIMOŃ, *Kult*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2004, kol. 177). Natomiast „nabożeństwo” to „część religijna wyrażająca się zarówno w celebracjach liturgicznych, jak i pozaliturgicznych, praktykach kultowych ujętych w normy kościelno-prawne lub zwyczajowe, a stanowiących tzw. pobożne praktyki ludu chrześcijańskiego” (K. STOLA, *Nabożeństwo*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 13, Lublin 2009, kol. 613).

⁴ Por. L. POLESZAK, *Serce...*, dz. cyt., s. 108.

W kulcie Najświętszego Serca Jezusowego możemy wyróżnić przedmiot materialny oraz formalny. Przedmiotem materialnym jest Serce Jezusa, połączone z Drugą Osobą Trójcy Przenajświętszej, czyli Osoba Słowa Wcielonego. Natomiast przedmiotem formalnym, inaczej powodem kultu Bożego Serca jest niezmierna miłość Jezusa Chrystusa do człowieka i do świata⁵.

Kult Najświętszego Serca Jezusa u o. Dehona

Ojciec Dehon nie mógłby dokonać wkładu w rozwój kultu Najświętszego Serca Jezusa bez osobistego nabożeństwa do Serca Jezusa. Pierwsze ziarna tego nabożeństwa zostały zasiane już w jego dzieciństwie przez matkę, Adele Stéphanie z domu Vandelet.

Ojciec Założyciel nigdy nie przestawał dobrze mówić o swojej mamie, którą uważał za jeden z największych darów Boga i za instrument wielu łask. Była ona wychowanką Sióstr Najświętszego Serca Jezusowego Zofii Barat. Otrzymała gruntowne wykształcenie w szkole z internatem prowadzonym przez siostry. Ojciec Dehon miejsce to nazywał Domem Najświętszego Serca. Adele Stéphanie cechowała zdrowa i głęboka pobożność zwłaszcza do Serca Jezusowego, którą przekazała swojemu trzeciemu synowi⁶.

W kolejnych latach i z różną intensywnością nabożeństwo to rozwijało się w sercu dorastającego Leona. Czas szczególnie intensywnego dojrzenia duchowego dla przyszłego Założyciela księży sercanów przypada na lata studiów rzymskich w Seminarium Francuskim.

Dzięki prowadzonym przez niego codziennym zapiskom możemy poznać jego doświadczenia duchowe, gdyż seminarzysta Leon Dehon

⁵ Por. tamże, s. 110.

⁶ Por. L. DEHON, NHV 1, Ire Cahier, 3r-6r; CONGREGATIO DE CAUSIS SANCTORUM, *Positio super fama sanctitatis et super virtutibus*, vol. I: *Biographia documentata et informatio*, Biographia, Roma 1990, s. 4; por. H. DORRESTEIJN, *Vita e personalità di Padre Dehon*, Bologna 1978, s. 21-25; por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, Bologna 1989, s. 47-55; por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego*, Kraków 2006, s. 37; por. G. PISAREK, „Ćwiczenia duchowne” a myśl o. Dehona, Kraków 2014, s. 22.

miął zwyczaj zapisywania dzień po dniu świąteł i postanowień będących owocem codziennych medytacji. Tematem wiodącym we wszystkich pismach jest Bóg dający swojego Syna ludziom z miłości, a także wcielenie się Jezusa Chrystusa, by ofiarować się jako żertwa wynagradzająca. Nawet pobieżna lektura pierwszego zeszytu zapisków ukazuje, że dotyczą one jedynie tematów duchowych. Ojciec Dehon jest spragniony miłości Boga, ciągle towarzyszy mu pragnienie nieustannego doskonalenia się, by osiągnąć zjednoczenie z Chrystusem⁷.

Zatem „tematem wiodącym pierwszych zeszytów *Dziennika* (NQ) jest miłość rozpatrywana w jej fundamentalnym wymiarze daru wynagradzającego. Jest to rodzaj zjednoczenia siebie z ukochaną osobą, aby stać się do niej podobnym: Bóg daje się nam, aby nas pojednać ze sobą, i my oddajemy się Jemu, przez Chrystusa, kapłana i żertwę, aby stać się Jego przybranymi synami. Rzeczywiście uważna lektura tych dwóch pierwszych zeszytów pokazuje, że idea miłości, która ofiaruje się, aby wynagrodzić za grzech (osobisty i społeczny), nie jest absolutnie drugorzędna. Wspomniana to tu, to tam na stronach rękopisu przez młodego Leona Dehona jako dopełnienie jego ascezy duchowej, idea ta stanowi najwyższy cel jego kapłaństwa i fundament jego stałego wysiłku, by zjednoczyć się z Bogiem przez Chrystusa. Jest to więc szkielet jego duchowości⁸.

Dostrzegamy, że pierwsze lata życia seminaryjnego i kapłaństwa przygotowały Leona Dehona na późniejsze, wręcz mistyczne doświadczenie miłości Boga do niego samego i do innych ludzi. To niezwykle przekonanie o. Dehona o miłości Boga do człowieka, ale przede wszystkim do niego samego, nie mogło być owocem tylko i wyłącznie „wiedzy rozumowej”, ono wypływało z czegoś o wiele głębszego, a mianowicie z osobistego doświadczenia. Nie wiemy, czy było to jakieś jednostkowe wydarzenie czy też stan trwający o wiele dłużej, gdyż o. Dehon w swoich licznych pismach i zapiskach nie zostawił na ten temat konkretnej wzmianki.

Tę miłość Założyciel księży sercanów dostrzegał przez całe swoje życie, widział ją we wszystkich wydarzeniach, a także w momentach dra-

⁷ Por. A. VASSENA, *Wprowadzenie krytyczne do trzech pierwszych zeszytów „Notes Quotidiennes”*, w: L. DEHON, *Zapiski codzienne*, tom 1, Kraków 2011, s. XLIX.

⁸ Tamże, s. LI-LII.

matycznych. Ta jego umiejętność zauważania miłości Boga w każdym momencie i w każdej sytuacji zadziwia i zdumiewa. W tym przypadku z całą pewnością można mówić o darze Boga, gdyż bez tej konkretnej interwencji liczne cierpienia, trudy i krzyże, których doświadczał, z pewnością stłumiłyby doświadczenie miłości Boga.

To wielkie, oryginalne i niepowtarzalne doświadczenie miłości Boga, doświadczenie nadzwyczajne i niesłychane nie jest dane wszystkim, a tylko wybranym duszom. Można z dużą dozą pewności stwierdzić, że było nadnaturalne i było darem Boga. Wielu chrześcijan zna miłość Boga, ale mają oni pewność „rozumową”. Natomiast Założyciel księży sercanów miał inny typ pewności, bardziej głęboki; myślę, że w jego przypadku można mówić o pewności, która przenikała go w sposób całkowity. W tym doświadczeniu zatem znajdujemy początek jego gorliwości apostołskiej, a także źródło ducha wynagrodzenia i jego tak owocnego zaangażowania społecznego. To właśnie ta miłość prowadziła go do nieustannego składania ofiary wynagradzającej z siebie samego, ale także zachęcała go do pracy społecznej⁹.

Przedmiotem kultu u o. Dehona była Druga Osoba Trójcy Świętej, Jezus Chrystus i Serce Jezusa, gdyż – jak stwierdzają dokumenty II Soboru Watykańskiego – Chrystus „miłował sercem człowieczym”¹⁰, fundamentalną zaś przyczyną tego kultu była miłość Zbawiciela do świata i doświadczenie jej przez o. Dehona. Zauważa się tutaj całkowitą zgodność z tym, czego nauczał w swojej encyklice Pius XII.

Reasumując, należy stwierdzić, że celem kultu jest oddanie czci i chwały Bogu Trójjedynemu i również zjednoczenie z Nim człowieka. Motywem jest miłość, a wszystko to prowadzi do uświęcenia człowieka i – jak naucza Pius XII – do uwidocznienia Bożej chwały w ludziach i w świecie¹¹. Taka była właśnie wewnętrzna postawa Założyciela księży sercanów i to ona stanowiła fundamenty jego kultu Najśw. Serca Jezusa.

⁹ G. PISAREK, *Padre Dehon chi sei? Chi sei per noi?*, DEH 17 (2013), s. 110.

¹⁰ II SOBÓR WATYKAŃSKI, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 22; por. G. MANZONI, *La spiritualità del cuore di Cristo*, DEH 1 (1990), s. 92.

¹¹ Por. PIUS XII, *Haurietis aquas*, nr 105; B. MIGUT, *Kult w Kościele...*, dz. cyt.

Jako podsumowanie tej części dodam, że właśnie nabożeństwo do Bogo Serca pomagało o. Dehonowi w zrozumieniu Osoby Jezusa i nakreślało sposób Jego naśladowania. W Sercu Jezusa Założyciel księży sercanów widział symbol miłości Wcielonego Słowa, ale także symbol miłości Ojca. Działo się tak, bo nauczanie czwartego ewangelisty, który napisał, że „Bóg jest miłością” (1 J 4,16), kierowało go ku trynitarnemu wymiarowi kultu Serca Jezusowego. Znajdowało to konsekwencję w działalności pastoralnej¹², bogatej aktywności pisarskiej, duchowej i społecznej, a także jego intensywnym zaangażowaniu społecznym oraz w powołaniu do życia Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego.

Działalność duszpasterska

Aktywność pastoralna kosztowała o. Dehona wiele wyrzeczeń, gdyż tęsknił on przede wszystkim za jednością z Bogiem, która – jak przedstawiłem wcześniej – jest owocem kultu. W swoim *Dzienniku* tak pisze: „Pragnę życia wewnętrznego, zjednoczenia z naszym Panem, modlitwy. Dużo kosztuje mnie trwanie w czynnym życiu. Wydaje mi się, że pograżam się w nim”¹³.

Ojciec Dehon ma na myśli oczywiście życie wewnętrzne, które traci, a od którego zależy owocność pracy apostołskiej. Odnajdujemy tutaj ślad ideału sercańskiego zakorzenionego w szkole francuskiej, która definiuje kapłana bardziej na podstawie jego życia wewnętrznego niż o jego aktywności pastoralnej¹⁴. Potwierdzają to inne słowa ojca Założyciela, który pisze: „Apostolat musi być opromieniony przez łaskę i świętość”¹⁵.

Omówienie wszystkich dzieł apostołskich pod kątem szerzenia kultu Serca Jezusowego w tym wystąpieniu jest niemożliwe, dlatego chciałbym nadmienić, że tylko: „W ciągu czterech i pół roku apostołatu w Saint-

¹² Por. J. KALMER, *W 50-tą rocznicę śmierci O. Dehona*, Informator SCJ z dnia 8.10.1975, s. 186-188; M. DANILUK, *Dehon Léon SCJ*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, Lublin 1995, koll. 1098-1099; L. POLESZAK, *Serce...*, dz. cyt., s. 38.

¹³ L. DEHON, NQ 1, IV/1888, 53v.

¹⁴ Y. LEDURE, *Un prete con la penna in mano Leone Dehon*, Bologna 2005, s. 199.

¹⁵ L. DEHON, 1, XXV/1910, 46.

- Quentin ks. Leon założył Patronat młodzieżowy i Krąg Robotniczy, umożliwił przybycie do miasta Służebnicom Najświętszego Serca, doprowadził do powstania katolickiego dziennika, ustanowił Urząd Diecezjalny Dzieł Katolickich oraz oratorium dla kapłanów, zorganizował diecezjalną ankietę w celu poznania sytuacji istniejących w diecezji dzieł katolickich, a także przeprowadził mały kongres w Liesse. Wreszcie powołał do życia Krąg studencki”¹⁶.

Wymienione dzieła, a także wiele innych, które podejmował w swoim długim życiu miały na celu pokazanie ludziom i światu miłości Ojca oraz głoszenie chwały i miłości Jezusa Chrystusa, którego symbolem jest Serce.

Ojciec Dehon uściśla, co rozumie pod pojęciem apostołatu, wyjaśniając to swoim nowicjuszom. „Dla nas apostołat jest mniej zewnętrzny” – pouczał. Następnie mówi: „Zawsze będziemy mieli dzieła, ale naszą główną troską będzie adoracja Najświętszego Sakramentu”¹⁷.

Podnosząc ten temat w *Directoire spirituel – Dyrektorium duchowym*, o. Założyciel pisze, że praca apostołska sercanów jest miła Jezusowi Chrystusowi, ale powinni oni zawsze brać pod uwagę, że jest to narzędzie do zdobywania dusz oraz do głoszenia chwały Jezusa Chrystusa i okazywania czci Jego Najświętszemu Sercu. Zatem praca duszpasterska jest sposobem pomagającym w osiągnięciu podstawowego celu i trzeba być uważnym, by tego, co jest środkiem, nie utożsamiać z celem. Stwierdza także, że niekiedy cała uwaga skupia się na środkach, czyli pracy duszpasterskiej, a główny cel może zostać zapominany lub pominięty. Ojciec Dehon podkreślał, że nasz Pan pragnie serc niepodzielonych, tak jak to pokazał własnym przykładem, oczekuje od nas także ofiary z naszego życia dla chwały Bożej¹⁸.

¹⁶ A. VASSENA, *I rapporti di P. Dehon con i vescovi di Soissons. II parte*, DEH 3 [1984], Ed ital., s. 261.

¹⁷ S. FALLEUR, *Cahiers. Conférences et sermons du Père Dehon aux novices, (9 novembre 1879-21 octobre 1881)*, STD 10 (1979), s. 113; por. G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 309.

¹⁸ Por. L. DEHON, *Directoire spirituel* (1919), s. 403; por. G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 310.

Ojciec Dehon powtarza tę myśl również później w swoim *Dyrektorium duchowym*, w którym wskazuje, że podstawowym celem jest niesienie chwały nie tylko Bogu, ale także Świętej Trójcy¹⁹. Dostrzegamy zatem wymiar trynitarny głoszenia kultu Najśw. Serca Jezusa również w działalności apostolskiej o. Dehona, a także w działalności założonego przez niego Zgromadzenia.

Powołanie Zgromadzenia

Porównując pierwsze rozdziały poświęcone celowi Zgromadzenia w *Konstytucjach* z 1881 oraz 1885 roku, możemy wywnioskować, że obie wersje zachowują paralelizm odnoszący się do istotnych treści określających cel Zgromadzenia. Ukazany jest on jako troska o chwałę Bożą, środkiem zaś do niej jest nabożeństwo do Serca Jezusowego. Oba dokumenty wymieniają te same praktyki w perspektywie miłości do Boga oraz wynagrodzenia²⁰.

Kolejne *Konstytucje*, te z 1956 roku, precyzują cel Zgromadzenia, którym jest przynoszenie chwały Bożej oraz działania w celu uświęcenia zakonników na drodze życia według rad ewangelicznych: posłuszeństwa, czystości i ubóstwa²¹. Dokonuje się to dzięki nabożeństwu do Najświętszego Serca Jezusowego, dzięki miłości do Serca Jezusowego, a także przez wynagrodzenie i posłuszeństwo²².

Nasze *Konstytucje* określają działalność pastoralną w trzech dziedzinach, które Założyciel księży sercanów streszcza w trzech elementach: „nabożeństwo do Najświętszego Serca, służące oddawaniu chwały Bogu; dokonywanie uświęcenia członków Zgromadzenia, pomagające również

¹⁹ Por. L. DEHON, *Directoire spirituel* (1919), dz. cyt., s. 395.

²⁰ Por. M. DENIS, *Costituzioni SCJ e Capitoli Generali durante la vita del P. Fondatore*, cz. 1, „Dehoniana” (wyd. włoskie) 1 (1972), s. 36-40; TENŻE, *Costituzioni SCJ e Capitoli Generali durante la vita del P. Fondatore*, cz. 2, dz. cyt., s. 45-54; por. L. POLESZAK, *Serce...*, dz. cyt., s. 57.

²¹ Por. Konstytucje Zgromadzenia Księży Najśw. Serca Jezusowego z 1956, 2 §1; por. L. POLESZAK, *Serce...*, dz. cyt., s. 58.

²² Tamże.

oddawać chwałę Bogu; oddanie się uświęcaniu bliźniego i przez to także oddawanie chwały Bogu²³.

Możemy zatem stwierdzić, że miłość wszystkich synów duchowych o. Dehona należących do Zgromadzenia przez niego założonego kieruje ich w stronę wynagrodzenia i pojednania i że ta miłość jest lekarstwem dla wszystkich ludzi, by zjednoczyć ich z naszym Panem w jednym Ciele²⁴.

Dobrym podsumowaniem tej części są słowa V. Bressanellego, który mówi: „Serce Jezusa pod tą nazwą (...) my rozumiemy wydarzenie zbawcze Otwartego Boku i przebitego Serca Jezusa na krzyżu, wydarzenie, które otwiera przed nami drogę duchowości i perspektywę (...), aby zrozumieć tajemnicę Chrystusa i nasze miejsce w misji Kościoła. Tak przeżywał tajemnicę Chrystusa nasz Założyciel; tak przeżywało ją tylu naszych współbraci, którzy nas poprzedzili; i tak dzisiaj przeżywają ją sercanie, mimo zróżnicowanego wieku, kultury, często nawet posługujący się różnymi pojęciami eklezjologicznymi, ale w komunii między sobą, gdy chodzi o ten istotny dar²⁵. Zatem wkład w rozwój kultu Najśw. Serca Jezusa o. Dehona powinniśmy dostrzec także przez pryzmat jego Zgromadzenia, dzięki któremu ten kult jest nieustannie propagowany przez około 2150 sercanów obecnie żyjących na całym świecie i przez 10 055 tych, którzy żyli w Zgromadzeniu od czasów o. Dehona²⁶.

Aktywność pisarska

Działalność piśmiennicza wydaje się tak samo bogata jak działalność apostolska. Osobiste zapiski o. Dehona już zostały zacytowane. Tutaj chciałbym podkreślić dwa wielkie tematy poruszane w pismach Za-

²³ Por. G. GIRARDI, *Il progetto di Dio nella vocazione e missione...*, STD 8 (1975), 69-70; G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 310.

²⁴ Por. U. CHIARELLO, *La nostra regola di vita. Guida per la lettura*, STD 43 (2000), s. 48-49; A. PERROUX, *L'accoglienza dello Spirito per la Gloria e la Gioia di Dio*, DEH 2 (1989), Ed. ital., s. 226; Por. G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 313.

²⁵ V. BRESSANELLI, *Il Cuore di Gesù è tutto il Vangelo*, w: R. PAGANELLI, *Lettere Circolari* vol. VIII, [brak miejsca i roku wydania], lettera dal 25 aprile 1994, s. 164.

²⁶ Dane statystyczne uzyskane z Sekretariatu Kurii Generalnej Zgromadzenia Księży Sercanów aktualne na 31 grudnia 2014 roku.

łożyciela księży sercanów, które charakteryzują jego dzieła. Oto co on sam pisze w swoim *Dzienniku* w 1910 roku: „Byłem pokierowany przez Opatrzność do pogłębienia wielu dziedzin, ale przede wszystkim dwie wydają się bardzo ważne: chrześcijańskie dzieła społeczne i życie miłością, wynagrodzeniem i immolacją Najświętszemu Sercu Jezusa. Moje książki tłumaczone są na różne języki i wszędzie niosą ten podwójny strumień, wychodzący z Serca Jezusa”²⁷. Sześć lat później znowu podkreśla ten podwójny charakter swojej duchowości i działalności. Jak podkreśla Yves Ledure, tam znajdujemy specyfikę duchowości o. Dehona, która polega na łączeniu w jedno miłości do ludzi i miłości do Boga²⁸, a którą o. Dehon definiuje jako „katolickie działanie społeczne i królestwo Serca Jezusowego”²⁹.

Zbiór pism duchowych o. Dehona doczekał się siedmiotomowego wydania zatytułowanego *Oeuvres Spirituelles*³⁰. Pisma duchowe koncentrują się przede wszystkim na miłości i są dobrą pomocą do medytacji miłości Boga do człowieka. Głównymi źródłami tych pism są Biblia, a zwłaszcza Ewangelia św. Jana i listy św. Pawła, francuska duchowość dziewiętnastowieczna, a także wielcy mistycy. Ich celem jest wzbudzenie w ludziach miłości do Boga oraz do drugiego człowieka. W większości odnoszą się one do kultu Najświętszego Serca Jezusowego³¹.

Wydaje się interesujące, że ostatnie wielkie dzieło społeczne o. Dehon opublikował w 1908 roku i było to *Le Plan de la Franc-Maçonnerie en Italie et en France – Plan francuskiej Masonerii we Włoszech i we Francji*. Natomiast dzieła duchowe znacznie przekroczyły granicę XIX i XX wieku. Ostatnie wielkie dzieło jest datowane na lata 1922-1923 i było to *Études sur le Sacré-Coeur de Jésus – Studium na temat Najśw. Serca Jezusowego*.

Na koniec tej części podkreślę, że ważnym dziełem społecznym zapoczątkowanym w 1889 roku było utworzenie czasopisma „Le Règne

²⁷ L. DEHON, NQ, XXV/1910, 33.

²⁸ Por. Y. LEDURE, *Un prete con la penna...*, dz. cyt., s. 203.

²⁹ Tamże, XL/1916, 68.

³⁰ Por. G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 16.

³¹ Por. L. POLESZAK, *Serce...*, dz. cyt., s. 21; Por. G. PISAREK, „Ćwiczenia Duchowne”..., dz. cyt., s. 18-19.

du Coeur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés” – „Królestwo Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwach”. Miało to miejsce w setną rocznicę rewolucji francuskiej z 1789 roku. Założyciel księży sercanów tak uzasadnia ten tytuł: „Musimy przywrócić panowanie Jezusa Chrystusa..., potrzeba, by kult Najśw. Serca Jezusa, który rozpoczął się w życiu mistycznym dusz, przeszedł i przeniknął życie społeczne ludzi. Przyniesie to niezawodne lekarstwo na okrutne choroby moralne naszego świata”³².

Zatem jak zauważamy, działalność pisarska o. Dehona przyczyniała się do wzrostu kultu Najśw. Serca Jezusa poprzez głoszenie miłości Boga do człowieka, propagowanie samego kultu i wzbudzanie miłości człowieka do Boga.

Działalność społeczna

Cały apostolat społeczny o. Dehona był odzwierciedleniem tytułu czasopisma przez niego założonego. Wprowadzaniem Królestwa Serca Jezusowego w ludzkie dusze i w całe społeczeństwa. A to jest niczym innym jak tylko propagowaniem kultu Najśw. Serca Jezusa, czyli – jak uczy encyklika *Haurietis aquas* – praktykowaniem miłości względem Boga i ludzi.

Ponadto tytuł ten był syntezą jego życia duchowego i apostolatu oraz drogi, którą szedł w kierunku coraz intensywniejszego nauczania społecznego³³. Możemy dostrzec u o. Dehona wzajemne oddziaływanie doświadczenia duchowego i zaangażowania społecznego. Życie i działanie o. Dehona były zjednoczone. Jego wiara była teocentryczna, ale jednocześnie jego był uwrażliwy na dramat świata i innych ludzi. Te dwa aspekty wzajemnie wpływają na siebie. Miłość Jezusa Chrystusa kieruje do człowieka, podnosi go i zbawia, gdyż tylko w niej możemy znaleźć zbawienie. Te dwa bieguny u o. Dehona bezustannie na siebie oddziałują.

³² L. DEHON, *Les articles de 1889 à 1922*, w: TENŻE, *Oeuvres Sociales*, t. 1, Andria 1978, s. 3; por. G. PISAREK, *Ojciec Leon Dehon a środki społecznego przekazu. W dwudziestą rocznicę powstania Wydawnictwa Dehon*, „Symposium” 2 (27) 2014, s. 124.

³³ A. TESSAROLO, *Le règne social du Coeur de Jésus dans les écrits de Léon Dehon*, w: Y. LEDURE, *Rerum Novarum en France. Le père Dehon et l'engagement social de l'Eglise*, Bologna 1991, s. 122.

To powiązanie między życiem duchowym i zaangażowaniem społecznym jest klarownie wyrażane w periodyku „Le Règne”³⁴. Zdaniem o. Dehona problemy społeczne wynikają przede wszystkim z osłabienia ducha chrześcijańskiego we współczesnym świecie³⁵.

Kiedy analizujemy wypowiedzi o. Dehona na tematy społeczne, to zauważamy, że wszystkie przedstawione przez niego problemy związane z niedostatkiem sprawiedliwości w społeczeństwie koncentrują się wokół braku miłości Boga i bliźniego. Dlatego za Leonem XIII stwierdza on, że centrum kwestii społecznej i moralnej to brak miłości w życiu poszczególnych ludzi i całych społeczeństw. To zaś leży u początku całego zła. Brak miłości zdaniem Założyciela księży sercanów jest podstawową przyczyną braku sprawiedliwości³⁶.

Widzimy, że o. Dehon największy problem kwestii społecznej definiuje jako brak miłości, która dopiero w konsekwencji prowadzi do braku sprawiedliwości. Wiemy, że dla niego znakiem tej miłości było Serce Słowa Wcielonego, zatem w jego pracy społecznej upatruję ogromny wkład w rozwój kultu Najśw. Serca Jezusa, bo istotą tej pracy było wprowadzanie nie tyle sprawiedliwości, ile miłości do serc poszczególnych ludzi i całego społeczeństwa. Konsekwencją otwarcia się na miłość Boga ukazaną w Sercu Jezusa było okazywanie miłości Bogu i ludziom, a w konsekwencji to przyczyniało się do pogłębiania sprawiedliwości w społeczeństwie.

Chciałbym tylko dodać, że we wprowadzeniu koncepcji miłości jako pierwszej i ważniejszej niż sprawiedliwość w działalność społeczną upatruję oryginalność i nowatorskość o. Dehona w patrzeniu na problemy społeczne.

³⁴ Tamże, s. 127.

³⁵ L. DEHON, *Catéchisme social*, w: TENŻE, *OEuvres Sociales*, t. 3, Andria–Napoli 1976, s. 31; por. J. BERNACIAK, *Miłość i wynagrodzenie*, Kraków 2004, s. 200.

³⁶ L. DEHON, *Congrès du „Tiers-Ordre à Toulouse”*, w: TENŻE, *OEuvres Sociales*, t. 4, Napoli 1985, s. 657-658; por. J. BERNACIAK, *Miłość i...*, dz. cyt., s. 215.

Zakończenie

Podsumowując dotychczasowe rozważania, chciałbym stwierdzić, że Założyciel Zgromadzenia Księży Sercanów był na wskroś przeniknięty miłością, którą obdarzył go Bóg. Tej miłości doświadczał nieustannie i ciągle ją też głosił całemu światu nie tylko słowem, ale i praktykując ją codzienne poprzez uczynki miłosierdzia i dzieła apostołskie, których był inicjatorem.

Wkład o. Leona Jana Dehona w rozwój kultu Najświętszego Serca Jezusa dokonał się nie tylko dzięki jego osobistemu doświadczeniu zapoczątkowanemu już w dzieciństwie, ale także dzięki licznym dziełom apostołskim, które podejmował przez całe życie, pismom społecznym i duchowym, głoszącym miłość Boga i zachęcającym do zjednoczenia z Nim, działalności na rzecz miłości i sprawiedliwości społecznej, które były praktycznym wprowadzeniem w życie poszczególnych osób i całych społeczeństw katolickiej nauki społecznej, oraz dzięki założeniu Zgromadzenia poświęconego Najświętszemu Sercu Jezusa, którego celem było oddawanie nieustannej chwały Bogu, wynagradzanie za grzechy i uświęcanie własnych członków na drodze rad ewangelicznych. Wszystkie te wymienione elementy miały swój niezbywalny wkład w rozwój kultu Najświętszego Serca Jezusa, którym ciągle żył i który nieustannie głosił Założyciel Zgromadzenia Księży Sercanów. Służyły one także propagowaniu nabożeństwa do Serca Jezusa, które było obecne w jego życiu od samego dzieciństwa aż do ostatnich jego dni.

The contribution of Fr. Dehon into the development of the cult of the Sacred Heart of Jesus

Summary

Father Dehon discovering and deepening in his personal spiritual life the cult of the Sacred Heart of Jesus was simultaneously experiencing that love with which God loved a human through Christ. Not only he experienced God's love

for himself, but moreover in response to this love he loved Him back, promised Him faithfulness and reparation while preaching and showing that love towards the people.

The contribution of Fr. Dehon into the development and spread of the cult of the Sacred Heart of Jesus wouldn't have happened without his personal devotion to the Heart of Jesus. The seed of this devotion has been planted during his childhood, however the time of the rapid growth and consolidation of this spiritual maturity took shape in time of his studies in the French seminary.

The subject of Fr. Dehon's cult was the second Person of the Holy Trinity, Jesus Christ and particularly the Heart of Jesus, but the fundamental reason for that cult was the love of the Redeemer of the world. We can notice here the exact mirroring of the teaching presented by the pope Pius XII in the encyclical *Haurietis aquas*. The Trinitarian dimension of the spread of the cult of the Sacred Heart of Jesus is also visible in the apostolic activity of Fr. Dehon and in the activity of the first priests of the Congregation. Thanks to their zeal that cult has been constantly promoted.

Writing activity of Fr. Dehon contributed towards the growth of the cult of the Sacred Heart of Jesus through preaching of the love of God toward human and promoting that love in day to day life. His social activity was based on the conviction that the biggest problem in the social field was simply lack of love and as a consequence and a side effect building of the unjust society. Living the spirituality of the Sacred Heart that way Fr. Dehon has had an unquestionable contribution towards the development and spread of that cult.

Ks. dr Gabriel Pisarek, sercanin, absolwent Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, ojciec duchowny w WSM Księży Sercanów w Stadnikach; teolog duchowości zajmujący się życiem wewnętrznym, kierownictwem duchowym i komunikacją interpersonalną, autor artykułów naukowych i popularnonaukowych.

e-mail: gabrielpisarek@gmail.com

Anna Gąsior

INTRONIZACJA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO NA TLE PROBLEMATYKI SPOŁECZNEJ W POLSCE W OKRESIE DWUDZIESTOLECIA MIĘDZYWOJENNEGO

„Padł «pomnik wdzięczności» w gruzy, a ze spizu postaci Chrystusowej wydarto złote serce, wotum wdzięcznej Polski. Straszna jest wymowa tej zbrodni. I jakże pouczająca! Wróg wiedział, co jest mocą narodu. Wiedział, że naród bez serca żyć nie może. Wiedział, że serce narodu jest w Sercu Boga. Tu tkwi istotny sens zbrodni. Zabić Polski nie zdoła nikt, kto nie zabije w niej Ducha Bożego i kto nie wyrwie z jej serca Bożego Serca. O jak wiele nauczyliśmy się na tych gruzach”¹.

Tak o zniszczeniu w pierwszych dniach hitlerowskiej okupacji polskiego pomnika wdzięczności, wystawionego przez naród polski Najświętszemu Sercu Jezusa jako wotum za odzyskaną wolność, pisał w 1943 roku ks. Stefan Wyszyński. Pomnik ten i jego historia stanowią niejako streszczenie historii kultu Serca Pana Jezusa w dwudziestoleciu międzywojennym, a równocześnie są odbiciem narodowego losu, który w tamtym czasie w szczególny sposób złączył się z czcią dla Bożego Serca.

¹ S. WYSZYŃSKI, *Serce Boga sercem narodu*, w: TENŻE, *Miłość i sprawiedliwość społeczna. Rozważania społeczne*, Poznań 1993, s. 32.